

“The right drug for every bug; optimizing antimicrobial therapy through professional symbiosis” - Verslag van gezamenlijk symposium van NVAMM en VAZA

L. Andrews, M. van Doorn-Schepens, L. Favie, L. Franken, I. Maat, M. McCall, I. Overdevest, L. Reubsaet

Op 27 februari jl. organiseerde de Nederlandse Vereniging voor AIOS Medische Microbiologie (NVAMM) het jaarlijkse symposium, ditmaal samen met de Vereniging van Apothekers in opleiding tot Ziekenhuisapotheker (VAZA). Het symposium stond in het teken van intercollegiale samenwerking en behandelde de onderwerpen ‘antimicrobial stewardship’, ‘ontwikkeling van nieuwe antibiotica’ en ‘therapeutic drug management’. Het symposium werd gehouden in de conferentiezalen van Artis te Amsterdam. In dit artikel leest u een samenvatting van de voordrachten.

Antimicrobial stewardship

Stewardship in Nederland

Dr. Stephanie Natsch (ziekenhuisapotheker Radboudumc Nijmegen en bestuurslid van de SWAB) opende het

Dr. Stephanie Natsch

symposium met een veelbesproken onderwerp in diverse ziekenhuizen: antibiotic stewardship. Toenemende resistentiepercentages vragen om een goede samenwerking tussen onder meer de arts-microbioloog en de ziekenhuis-apotheker. In opdracht van de IGZ heeft de SWAB een visiedocument en richtlijnen opgesteld voor het invoeren van A-teams. Taken van een A-team zijn niet alleen het handhaven van een stringent antibioticabeleid maar ook het uitvoeren van audits, interveniëren en terugkoppelen van resultaten. Voor deze A-teamprogramma's bestaat een goede onderbouwing maar er blijft behoefte aan meer onderzoek om de klinische effecten van A-teams te kunnen meten. Genoeg te doen dus voor arts-microbiologen en ziekenhuisapothekers.

DUMAS-studie

Drs. Jonne Sikkens (PhD afdeling Infectiologie, VUmc, Amsterdam) presenteerde de veelbelovende resultaten van de DUMAS (Dutch Unique Method for Antimicrobial Stewardship) -studie. Het DUMAS-project heeft als doel het voorschrijven van antimicrobiële middelen in het ziekenhuis te verbeteren. Hierbij wordt een nieuwe, unieke methode gebruikt. Deze zogeheten ‘Participatory Action Research’ (PAR) -methode betreft gedrags-, culturele en organisatorische aspecten bij het uitvoeren van ‘antimicrobial stewardship’. Eerst wordt op een afdeling geïnventariseerd in welke mate het voorschrijven onjuist

L. Andrews, L. Franken, M. McCall, Erasmus Medisch Centrum Rotterdam; M. van Doorn-Schepens, VU Medisch Centrum Amsterdam; L. Favie, L. Reubsaet, Universitair Medisch Centrum Utrecht; I. Maat, RadboudUMC Nijmegen.
Correspondentieadres: I. Overdevest, St. Elisabeth Ziekenhuis Tilburg, e-mail: itmaoverdevest@gmail.com.

Drs. Jonne Sikkens

Dr. Benedikt Huttner

is en welke oorzaken hieraan ten grondslag liggen. Hierna wordt een plan opgesteld met interventies om het voorschrijven te verbeteren. Op de twee pilotafdelingen is het voorschrijven van antimicrobiële middelen significant verbeterd en is het gebruik van antimicrobiële middelen afgenomen. De implementatie van de PAR-methode is arbeidsintensief maar heeft de potentie om 'antimicrobial stewardship' tot een succes te maken.

Stewardship in de poliklinische setting

De derde spreker was dr. Benedikt Huttner (infectioloog, Geneva University, Zwitserland), die in zijn voordracht 'Outpatient antibiotic stewardship' de aandacht vestigde op antibioticagebruik door niet opgenomen patiënten. Het overgrote deel van de antibiotica die worden voorgeschreven gaat naar niet-opgenomen patiënten. Deze antibiotica hebben vaak breed een spectrum en de indicaties zijn soms dubieus. De recente verspreiding van multiresistente gramnegatieve staven in de algemene bevolking heeft de aandacht gevestigd op het belang van 'antibiotic stewardship' op de polikliniek. De wereldwijde variatie in antibioticabeleid is groot, maar in veel landen worden campagnes opgezet om de aandacht te vestigen op overmatig antibioticagebruik, zowel bij publiek als bij artsen. Het doel van antibiotic stewardship is ook om erachter te komen wat de beste interventies zijn om antibioticagebruik via de polikliniek te verminderen.

Nieuwe antibiotica

Antivirale middelen

Na de lunchpauze sprak prof. dr. Charles Boucher (arts-microbioloog, Erasmus MC, Rotterdam) over onderzoek naar en ontwikkeling van nieuwe antivirale middelen. Als voorbeeld nam hij de ontwikkelingscyclus van anti-hivmiddelen. Door de grote patiëntenpopulatie met het vooruitzicht op levenslange behandeling vormde dit een aantrekkelijke afzetmarkt voor de farmaceutische industrie. Het uitgangspunt bij de ontwikkeling van anti-hivmiddelen veranderde in de jaren van virologische en immunologische eindpunten naar bijwerkingenprofiel, resistentieontwikkeling en uiteindelijk compliantie en langetermijnoverleving. Inmiddels lijkt er weinig ruimte meer voor verdere optimalisatie en beginnen generieke middelen de markt over te nemen. De ontwikkeling van anti-HCV-middelen loopt niet ver achter en inmiddels kan HCV genezen worden. Op dit moment wordt er gewerkt aan een genezing voor hiv, waarbij benadering met genterapie wordt onderzocht. Prof. Boucher eindigde met een verlanglijst: nieuwe middelen tegen influenza en breedspectrum antivirale middelen (polymeraseremmers).

Ontwikkeling van nieuwe antibiotica

Als laatste spreker voor de middagpauze mochten we prof. dr. Marc Bonten (arts-microbioloog, UMCU, Utrecht)

Prof. dr. Marc Bonten

verwelkomen met een presentatie over de ontwikkeling van nieuwe antibiotica. De noodzaak van nieuwe antibiotica wordt tot op het hoogste politieke niveau erkend, maar er zijn nog maar weinig farmaceutische bedrijven die nieuwe antibiotica ontwikkelen. Het ontwikkelingstraject van nieuwe antibiotica is lang, duur en risicovol. Om al deze redenen hebben de Europese overheden en farmaceutische bedrijven in 2011 de handen ineengeslagen om de ontwikkeling en evaluatie van nieuwe antibiotica te stimuleren. De achtergronden en de huidige status van dit initiatief ("New Drugs for Bad Bugs, ND4BB") werden besproken.

Therapeutic drug management

Therapeutic drug management bij antifungale azolen

Dr. Roger Brüggemann (ziekenhuisapotheker, Radboudumc, Nijmegen) hield een presentatie met als titel: "Therapeutic drug monitoring of azole antifungals: useless or of absolute need?". De voordracht begon met de vraag of het publiek Therapeutic drug management (TDM) voor antifungale middelen toepast in bepaalde patiëntengroepen. Slechts een kleine minderheid bevestigde TDM voor antifungale middelen uit te voeren. Hierna werden de farmacokinetische en farmacodynamische eigenschappen van verschillende antifungale middelen besproken, waarbij naar voren kwam dat TDM wel degelijk zinvol is. Daarnaast werden praktische adviezen gegeven om dit ook daadwerkelijk uit te voeren.

Therapeutic drug management bij aminoglycosiden

Als laatste spreker betrad prof. dr. Daan Touw (ziekenhuisapotheker, UMCG, Groningen) het podium voor een lezing over Therapeutic drug management (TDM) van aminoglycosiden, een tak van sport die in den lande door zowel artsen-microbioloog als ziekenhuisapothekers beoefend wordt. TDM van aminoglycosiden is een waardevolle toevoeging bij de behandeling met deze antibiotica vanwege de grote inter- en intrapatiëntvariabiliteit en de nauwkeurig vastgestelde targets voor effectiviteit en (het voorkomen van) toxiciteit. Prof. dr. Touw demonstreerde dat een proactieve benadering van TDM bij aminoglycosiden bijdraagt aan de effectiviteit van de behandeling en vermindering van de mortaliteit, beperking van de toxiciteit en, door verkorting van de ligduur, tevens een kostenbesparing met zich meebrengt.

Na afloop van het inhoudelijke programma en tijdens de pauzes werd veel gebruikgemaakt van de mogelijkheden tot interactie tussen ziekenhuisapothekers (i.o.) en artsen-microbioloog (i.o.). Voor beide groepen was de opkomst hoog, waardoor de zaal met 200 bezoekers helemaal vol zat. De deelnemers waren bijzonder enthousiast over het programma en de commissie ziet dit symposium dan ook als een goede start van een vruchtbare samenwerking tussen beide beroepsgroepen.

Prof. dr. Daan Touw

